

รูปแบบการบริหารการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

A model of education management for the improvement quality of
Pariyattidhamma School in General Education Section in northeastern region

พระครูโสภิตธรรมประยุต (อุดม สงสุระ)¹

Phrakhru Sophitthammaprayut (Udom Songsura)

วิชัย วงษ์ใหญ่², ไพศาล หวังพานิช³, สงวนพงศ์ ชวนชม⁴

Wichai Wongyai/ Phaisan wangphanit/ Sa-nguanphong Chuanchom

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และตรวจสอบประสิทธิภาพรูปแบบ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย มีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ดังนี้ คือ ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีและแนวคิดการบริหารจัดการศึกษา การบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ขั้นที่ 2 ร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขั้นที่ 3 ตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา โดยจัดประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group) 8 คน ขั้นที่ 4 ปรับแก้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ขั้นที่ 5 ตรวจสอบประสิทธิภาพรูปแบบโดยการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารผู้ช่วยผู้บริหารและผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 132 คน โดยพิจารณาความเป็นไปได้และยืนยันรูปแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

¹ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

² รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

⁴ อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

ผลการวิจัย

รูปแบบการบริหารการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

1.1 การบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย

1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การแนะแนวการศึกษา 9) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน 10) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน 11) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการ และ 12) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ

1.2 การบริหารงานงบประมาณ ประกอบด้วย

1) งานจัดทำเสนอของบประมาณ 2) การจัดสรรงบประมาณ 3) การตรวจสอบติดตามประเมินผลและรายงานผลการใช้เงิน 4) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา 5) การบริหารการเงิน 6) การบริหารบัญชี และ 7) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

1.3 การบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย

1) การวางแผนกำหนดตำแหน่ง 2) การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง 3) การเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน 4) วินัยและการรักษาวินัย และ 5) การออกจากงาน

1.4 การบริหารงานทั่วไป ประกอบด้วย 1)

การดำเนินงานธุรการ 2) การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ 3) การประสานและพัฒนา

เครือข่ายการศึกษา 4) การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร 5) งานเทคโนโลยีสารสนเทศ 6) การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการงบประมาณบุคลากรและบริหารทั่วไป 7) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม 8) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน 9) การรับนักเรียน 10) การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย 11) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา 12) การส่งเสริมงานกิจกรรมนักเรียน และ 13) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

1.5 การบริหารงานทุนทางสังคม ประกอบด้วย

1) ทุนมนุษย์ 2) ทุนสถาบัน 3) ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม 4) ทุนทรัพยากรธรรมชาติ 5) ทุนศรัทธา 6) ทุนเสียสละ และ 7) ทุนคุณธรรม

คำสำคัญ : รูปแบบการบริหารการจัดการศึกษา, คุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรม

This research aimed to 1) create a model for educational administration and management to improve the quality of Pariyattidhamma School in General Education Section in the Northeast, 2) to examine the efficiency of the proposed model for educational administration and management to improve the quality of Pariyattidhamma Schools in General Education Section in the Northeast. This research was divided into 5 stages :

Stage 1 : to study the documents and related research works on the educa-

tional administration and management of Pariyattidhamma Schools in General Education Section.

Stage 2 : to draft a model of educational administration and management for the improvement of the quality of Pariyattidhamma School in General Education Section in the Northeast.

Stage 3 : to examine the model by arranging the focus group of 8 experts.

Stage 4 : to revise and modify the model and the questionnaires by advise of expert.

Stage 5 : to examine the efficiency of model collected from 132 school directors, assistant directors, and teachers of Pariyattidhamma Schools in General Education Section in the Northeast by its possibility and confirm the model. Data was analyzed by a software package program to interpret the mean (\bar{X}) and (S.D.) standard deviation.

The finding of research was shown as follows :

The model for educational administration and management to improve the quality of Pariyattidhamma Schools in General Education Section in the Northeast consisted of the following 5 major components:

1.1 Academic administration consisting of 1) curriculum development, 2) learn-

ing process development, 3) assessments, evaluation, and transfers, 4) research for developing educational quality, 5) development of innovative media and educational technology, 6) development of learning resources, 7) educational supervision, 8) guidance and counseling, 9) development of internal quality assurance, 10) community academic service, 11) academic cooperation, and 12) academic promotion and support.

1.2 Budget Administration consisting of 1) budget proposal, 2) budget allocations, 3) auditing, follow-ups, evaluation, and progress reports, 4) mobilization of resources and educational investment, 5) financial administration, 6) accounting administration, and 7) materials and assets administration.

1.3 Personnel administration consisting of 1) manpower planning and position determination, 2) recruitments and appointments, 3) strengthening of performance efficiency, 4) disciplines and disciplinary actions, and 5) resignations or discontinue of employment.

1.4 General administration consisting of 1) general administration, 2) system development and networks, 3) cooperation and development of educational networks, 4) systemization of administration and corporate development, 5) information technology management, 6) promotion and support

of academic affairs, budget, personnel, and general administration, 7) maintenance of buildings and environment, 8) preparation of student consensus, 9) student admission, 10) promotion and cooperation in educational management in formal, Non formal, and Informal system, 11) mobilization of educational resources, 12) promotion of student activities, and 13) student activity public relations.

1.5 Administration of social capitals consisting of 1) human capital, 2) institutional capital, 3) knowledge and culture capital, 4) natural resources capital, 5) faith or reputation capital, 6) sacrificial capital, and 7) moral capital.

Keywords : A Model of Education Management, Quality of Pariyattidhamma School

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดสิทธิเสรีภาพในการศึกษาของบุคคลไว้หลายมาตรา ได้แก่ หมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอภาคกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาพยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่ง (มาตรา 49) บุคคลย่อมมีเสรีภาพทางการศึกษา การศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตาม

หลักวิชาการ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (มาตรา 50) นอกจากนี้รัฐต้องดำเนินการตามนโยบายด้านศาสนา สังคม สาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรม ซึ่งหากย้อนดูพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดหลักการที่สำคัญและมีแนวคิดที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ปีพุทธศักราช 2550 หลายประการ (มานะ สิ้นธวงษา นนท์, 2552 : 22) ได้แก่ การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย กำหนดให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การระดมทรัพยากรต่างๆ การมีส่วนร่วมทั้งการมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้รับสิทธิประโยชน์จากรัฐและการสนับสนุนจากรัฐบุคคลและองค์กรต่างๆ การจัดการศึกษาให้ยึดหลักว่า สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มาตรา 8) ให้บุคคล สถาบันทางสังคม สถาบันศาสนา องค์กรเอกชน และสถานประกอบการมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (มาตรา 12) การพัฒนาหลักสูตรแต่ละระดับให้มีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตร ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน (มาตรา 29) การบริหารและการจัดการศึกษากำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ไปยังสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

การบริหารการศึกษาของวัด ได้แก่ การ

บริหารจัดการตามพระธรรมวินัย และใช้กฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุน เกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นในคณะสงฆ์จนเป็นเหตุขัดข้อง และจำเป็นต้องพึ่งรัฐจึงได้อำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ปัญหา (พระชนดล นาคสุวรรณโณ) นาคพิพัฒน์, 2550 : 3) สภาพปัญหาในการบริหารจัดการของคณะสงฆ์จากอดีตถึงปัจจุบัน เป็นลักษณะของการบริหารจัดการซึ่งอนุวัติตามการบริหารของฝ่ายอาณาจักรเสียเป็นส่วนมาก การเปลี่ยนแปลงแต่ละครั้งมักจะเป็นการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ส่งผลให้รูปลักษณะการบริหารงานคณะสงฆ์มีความสัมพันธ์กับการปกครองของฝ่ายอาณาจักรอย่างมีนัยที่สำคัญ (สิทธิพล เวียงธรรม, 2547 : 43) ปัจจุบันการบริหารจัดการของฝ่ายอาณาจักร มีการเปลี่ยนแปลงจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบไทยๆ จึงทำให้การบริหารจัดการของคณะสงฆ์ได้รับผลกระทบด้วยท่ามกลางการพัฒนาทางการเมือง คณะสงฆ์ก็พยายามที่จะปรับตัวอยู่ตลอดเวลาแต่ก็ยังไม่ทันสัก ส่งผลให้ในปัจจุบันวัดและพระภิกษุสงฆ์กำลังสูญเสียบทบาทฐานะและความหมายไปจากสังคมมากขึ้นทุกขณะโดยเฉพาะในสังคมเมือง และลักษณะปรากฏการณ์นี้ กำลังขยายไปสู่สังคมชนบทมากขึ้นทุกที จนอาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบันวัดและพระภิกษุสงฆ์ไม่สามารถรักษาบทบาทเดิมของตนเองในสังคมได้แล้ว (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2542 : 43-45)

การบริหารจัดการศึกษาของวัดที่ประสบกับปัญหาต่างๆ ในปัจจุบันถ้าพิจารณาในข้อเท็จจริงแล้ว สาเหตุหนึ่งน่าจะมาจากการไม่ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมของสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว

ทำให้ลักษณะของการบริหารจัดการของวัดมีความขัดแย้งเป็นองค์กรปิดหรือแข็งกระด้างปรับตัวได้ยาก และเรียนรู้ได้น้อยไม่มีความยืดหยุ่นกับสภาพการณ์ทางสังคมที่ดำรงอยู่ การปรับโครงสร้างทางการบริหารและการจัดการของวัดเพื่อให้ความสอดคล้องกับภาวการณ์ทางสังคม ที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือเพื่อให้เอื้อต่อการดำเนินกิจการของคณะสงฆ์และควรที่จะมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ถ้าไม่ปรับตัวกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปการบริหารจัดการของวัดย่อมไม่สามารถที่จะดำรงอยู่ได้ในสังคมได้เหมือนในสมัยพุทธกาลที่พระพุทธเจ้าอนุวัติการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ให้เป็นไปตามสภาพการณ์ทางสังคมที่คณะสงฆ์สามารถดำรงอยู่ได้ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต), 2549 : 5-6) โดยในการปรับตัวของคณะสงฆ์จะต้องไม่ให้เสียสมดุลในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์กับรัฐหรือสังคมและประการสำคัญในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องเป็นการปรับ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารการจัดการวัดให้สมัย สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีบทบาทที่เหมาะสม (เสวก สุบรรณเกตุ, 2549 : 1-3) ปัญหาการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในปัจจุบัน คือ การขาดความต่อเนื่องในการวัดผลและประเมินผล ทางการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณ และขาดเกณฑ์มาตรฐานในการจัดการเรียนการสอน (พระสุริยพันธ์ พันธุ์โนนนท์, 2549 : 34) สอดคล้องกับกรมการศาสนาที่สรุปการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พบว่าสภาพอาคารเรียนส่วนใหญ่ทรุดโทรมไม่เหมาะแก่การเรียนการสอน ขาดวัสดุอุปกรณ์ขาดบุคลากรทางการศึกษา

มีประสบการณ์ รวมไปถึงการขาดแคลนแบบเรียน คู่มือครูที่จะช่วยในการสอนบุคลากรมีการลาออก ทำให้การเรียนการสอนขาดการต่อเนื่อง (พระมหาชวลิต เพ็ชรภักดี, 2549 : 20)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะนักบริหารการศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ได้พิจารณานำผลการวิจัยไปใช้เป็นรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา และตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ความสำคัญของการวิจัย

กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไปประยุกต์ใช้ในการจัดโครงสร้างการบริหาร และเป็นแนวทางการบริหารจัดการในระบบ ให้ก้าวหน้าทันสมัยและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งด้านการบริการ และคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการการบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป การบริหารทุนทางสังคม

2. ผู้ให้ข้อมูลในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูล ในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังนี้

2.1 ผู้ให้ข้อมูลในการสร้างรูปแบบ โดยการสัมภาษณ์ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ประธานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายธุรการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบริการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดพระนารายณ์มหาราช ตำบลในเมือง อำเภอเมือง นครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

2.2 ผู้ให้ข้อมูลในการตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ โดยการสัมภาษณ์ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 11 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 132 รูป/คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยและพัฒนา (Research & Development) เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โครงสร้างการบริหารงานคณะสงฆ์ ทฤษฎีและแนวคิดการบริหารการศึกษา การ

บริหารจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อสังเคราะห์และกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้แก่ โครงสร้างการบริหารงานคณะสงฆ์ ทฤษฎีและแนวคิดการบริหารการศึกษา การบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา

ขั้นที่ 2 ร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแนวคิดของ มัลลิกา ต้นสอน (2545) พระบัณฑิต ศรีวิชัย (2548) ปรีชา แดงโรจน์ (2548) หวน พินธุพันธ์ (2548) อารีย์ สวัสดิ์สาตีและคณะ (2548) ดร็กเกอร์ (Druker, 1994) ประกอบกับการสัมภาษณ์ ประธานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายธุรการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบริการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดพระนารายณ์มหาราช ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มาเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจัดประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group) รวม 8 คน โดยผู้เชี่ยวชาญในด้านบริหารการศึกษา และบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เพื่อให้ความคิดเห็นและปรับปรุง

แก้ไขรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการประชุมกลุ่มสนทนากับผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group) 8 คน ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล 4) การบริหารงานทั่วไป และ 5) การบริหารงานทุนทางสังคม

ขั้นที่ 4 สร้างแบบสอบถามยืนยันความเข้าใจได้ของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบบสอบถามมีข้อคำถาม จำนวน 44 ข้อ ตรวจสอบความสอดคล้องเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Item Objective Congruence: IOC) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามสรุปได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 ความสอดคล้องของข้อความในแบบสอบถามของรูปแบบการบริหารการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รูปแบบการบริหารการจัดการศึกษา	IOC	ความหมาย
รูปแบบการบริหารจัดการ	0.93	ใช้ได้
การบริหารงานวิชาการ	0.93	ใช้ได้
การบริหารงบประมาณ	0.96	ใช้ได้
การบริหารงานบุคคล	0.90	ใช้ได้
การบริหารงานทั่วไป	0.96	ใช้ได้
การบริหารงานทุนทางสังคม	0.95	ใช้ได้
รวม	0.94	ใช้ได้

ขั้นที่ 5 ตรวจสอบประสิทธิภาพความเป็นไปได้ ของรูปแบบการบริหารการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหาร และหัวหน้าฝ่ายโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการ มีประชากร 132 รูป/คน ผู้วิจัยได้รูปแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 130 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 98.48 ของแบบสอบถามที่ตอบกลับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบแนวทางการบริหารการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ระดับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงของรูปแบบการบริหารการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการบริหารวิชาการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาองค์ประกอบ พบว่าด้านการส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการ และด้านการส่งเสริมความรู้วิชาการแก่ชุมชน ส่วนด้านการแนะแนวการศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด
2. ระดับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการบริหารงบประมาณ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาองค์ประกอบ พบว่าด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการบริหารการเงินและด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ
3. ระดับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง

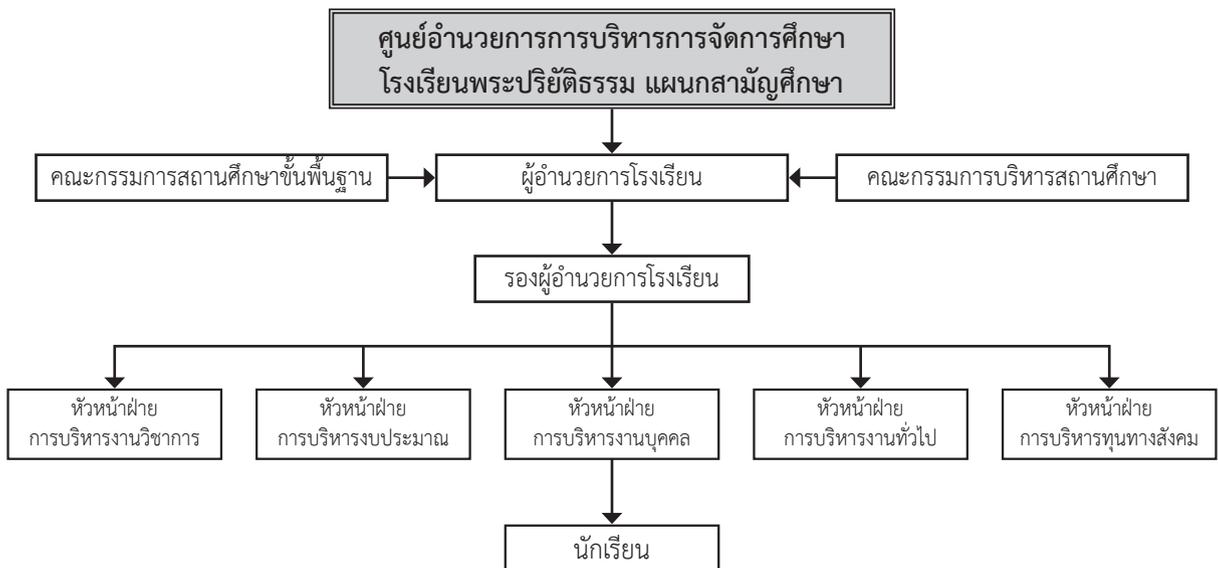
ของรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการบริหารงานบุคคล ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกจากงาน และอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 4 ด้าน ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ย ได้แก่ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ด้านวินัยและการรักษาวินัย ด้านการวางแผนอัตรา กำลังและกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง

4. ระดับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงของรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการบริหารงานทั่วไป ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาองค์

ประกอบ พบว่า ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร ด้านการดำเนินงานธุรการ ด้านการประชาสัมพันธ์งานการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

5. ระดับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงของรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการบริหารงานทุนทางสังคม ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาองค์ประกอบ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านทุนคุณธรรม ด้านทุนศรัทธา ด้านทุนเสียสละ ด้านทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ด้านทุนมนุษย์ ด้านทุนสถาบัน ตามลำดับ และอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ

โครงสร้างการบริหารจัดการการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาพประกอบ 1 สรุปผลการตรวจสอบยืนยันรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาเพื่อคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบแนวทางการบริหาร การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการ การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความมุ่งหมายสำคัญเพื่อให้พระภิกษุสามเณรประพฤติปฏิบัติดำรงรักษาและเผยแผ่พรหมจรรย์ โดยอาศัยพระไตรปิฎกเป็นพื้นฐาน มุ่งเน้นด้านการศึกษาวิชาสามัญที่เป็นพื้นฐานจำเป็น สำหรับการเรียนรู้ของบุคคล และช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น อันมีผลทำให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ ปัจจุบันรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถดำเนินงานอยู่ได้เพราะอาศัยทุนทางสังคม สอดคล้องกับแนวคิดด้านการศึกษาสงฆ์ (สุภาพร มากแจ้ง, 2543) มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือป้องกันมิให้เปลี่ยนแปลงพระธรรมวินัยให้ผิดไปจากพระบาลีในพระไตรปิฎก แนวคิดการบริหารงานในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา (อรรถนพ โยนิจ, 2549) เป็นภารกิจสำคัญของผู้บริหารที่จะต้องดำเนินการให้ประสบความสำเร็จและโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นสถานศึกษาที่มีรูปแบบแตกต่างจากสถานศึกษาอื่นมาก รูปแบบการจัดการศึกษาเฉพาะจึงจะส่งผลดีต่อคุณภาพโรงเรียนส่งผลดีต่อหลักสูตรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ทั้งยังเป็น

ผู้ที่รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และแนวคิดของ ศิริกาญจนา อิศรางกูร ณ อยุธยา (2545) ที่ว่าการศึกษาในพระพุทธศาสนาดำเนินตามแนวไตรสิกขา โดยยึดถือพระพุทธพจน์เป็นหลักมีความมุ่งหมายสำคัญเพื่อให้พระภิกษุสามเณรประพฤติปฏิบัติดำรงรักษา และเผยแผ่พรหมจรรย์อันเป็นระบบดำเนินชีวิตตามหลักแห่งพระธรรมวินัย โดยอาศัยพระไตรปิฎกเป็นพื้นฐาน และใช้คัมภีร์เพื่ออธิบายความในพระไตรปิฎกเป็นตำราหรือแบบเรียน การศึกษาระบบนี้เรียกว่า “การศึกษาพระปริยัติธรรม”

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสร้างรูปแบบจากการจัดประชุมกลุ่มสนทนากับผู้เชี่ยวชาญ ด้านการบริหารการศึกษา ด้านการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา และด้านการจัดการศึกษาสงฆ์ระดับอุดมศึกษา พบว่ารูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการบริหารการจัดการ 5 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป และการบริหารทุนทางสังคม ทั้งหมดมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะ การบริหารทุนทางสังคม มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะทุนทางสังคมหมายถึงความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ความสามัคคี รวมพลัง มีหน่วยที่จะจัดการ จัดระบบของชุมชน มีศิลปวัฒนธรรม มีจุดรวมใจ มีศีลธรรม มีจิตวิญญาณความสมัครสมานสามัคคี รักใคร่กลมเกลียวกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่จะทำให้ชุมชนมีการพัฒนาที่เข้มแข็งและยั่งยืน ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ อัมรา สยามวาลา (2544) สีนาด ตรี

วรรณไซ (2548) และไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2543) ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า ทูทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม (Social Relation) หรือโครงสร้างทางสังคมที่เราสามารถเรียกเอาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากมันได้ เป็นการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ ด้วยสายใยความผูกพัน และวัฒนธรรมที่ฝังงม บนฐานของความไว้นือเชื่อใจ วิธีคิดและระบบความรู้ในการจัดการวิถีของความ เป็นชุมชน นอกจากนี้รูปแบบการบริหารจัดการ การศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงในแต่ละรายด้าน ดังนี้

1.1 การบริหารงานวิชาการ พบว่า มี ประเด็นสำคัญ 12 ประการ มีความเป็นไปได้ในการ ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะ องค์ประกอบ ย่อยด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการ พัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการ ส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน ด้าน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการ ด้าน การส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ มีความเป็นไปได้ ในการปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจา กการบริหารวิชาการมีความสำคัญและเป็นหัวใจของ การจัดการศึกษาในโรงเรียน การพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา การวิจัยค้นคว้าการตรวจเยี่ยมและ การนิเทศ การปรับปรุงการเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อ พัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตลอดจนการส่งเสริม สนับสนุนรู้ด้านวิชาการ และการให้ความร่วมมือ ของทุกฝ่าย การวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ ปรียา พร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 2) อ้อยทิพย์ สุทธิเทพ

(2543 : 27) ประเสริฐ ศรีบุญเรือง (2545 : 9-17) และ ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2545: 9) กล่าวว่า การ บริหารวิชาการมีความสำคัญและเป็นหัวใจของการ จัดการศึกษา เป็นภารกิจหลักให้เกิดการปรับปรุง พัฒนาและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนหรือผู้รับ บริการ จะเห็นว่าการบริหารงานวิชาการถือเป็น ภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จะต้องดำเนิน การตามขอบข่ายงานและให้เหมาะสมเพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพในการทำงานของ สถานศึกษา นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการศึกษา

1.2 การบริหารงานงบประมาณ พบ ว่า มีประเด็นสำคัญ 7 ประการ มีความเป็นไปได้ ในการปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะองค์ ประกอบย่อยด้านการตรวจสอบติดตามประเมิน ผลและรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อ การศึกษา ด้านการบริหารการเงิน และด้านการ บริหารพัสดุและสินทรัพย์ มีความเป็นไปได้ในการ ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมากที่สุด อธิบายว่า การบริ งานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็น อิสระในการบริหารจัดการ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลงาน ให้ มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถาน ศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากการบริการมาใช้เพื่อ ประโยชน์ทางการศึกษาส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดี ขึ้นต่อผู้เรียน ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545 : 19) กล่าวว่า หลักการและแนวคิดการบริหารงานงบประมาณ ยึดหลักความเท่าเทียมกันและความเสมอภาคทาง โอกาสการศึกษาของผู้เรียน และจัดสรรเพิ่มเติม ให้แก่ผู้เรียนที่มีลักษณะพิเศษตามความจำเป็น มุ่ง

เน้นการเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผล หลักการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการงบประมาณ มุ่งส่งเสริมการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณการเงินและทรัพย์สินจากทุกส่วนของสังคมมาใช้เพื่อการจัดและพัฒนาการศึกษา มุ่งพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการงบประมาณตาม สอดคล้องกับแนวคิดของ อรรถนพ โยนิจ (2549: 27) เสียงม ทองละมุล (2551: 80) กล่าวว่า การบริหารงานงบประมาณหรือการเงินและการบัญชีเป็นงานที่ปฏิบัติเกี่ยวข้องกับเรื่องการเงิน การบริหารงานงบประมาณมุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ซึ่งผู้บริหารและบุคลากรที่รับผิดชอบจะต้องดำเนินการเพื่อให้เกิดความถูกต้องและโปร่งใส จึงกล่าวได้ว่า การบริหารงานงบประมาณเป็นงานที่ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จะต้องจัดให้มีการตรวจสอบเป็นระยะๆ เพื่อให้ทราบจุดเด่นและจุดด้อยของการปฏิบัติงานโดยการนำเอาจุดด้อยมาหารือกันพร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น และเพื่อเป็นการแสดงถึงความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน

1.3 การบริหารงานบุคคล พบว่ามีประเด็นสำคัญ 5 ประการ มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงในระดับมาก นับได้ว่า การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมายระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ผลการวิจัย สอดคล้องกับแนวคิดของ สมคิด บางโม (2544: 165-174) อรรถนพ โยนิจ (2549 : 27-28) และ

ประทวน บุญรักษา (2552: 37) ให้ความเห็นแนวเดียวกันว่า การบริหารงานบุคคลเป็นการบริหารในด้านที่เกี่ยวกับตัวบุคคลผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะใช้คนให้เกิดประโยชน์เต็มที่เพื่อรักษากำลังแรงงาน บำรุงส่งเสริมสมรรถภาพและกำลังใจปฏิบัติงานเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ และมีกระบวนการในการบริหารงานบุคคลโดยทั่วไป ประกอบด้วย การวางแผนกำลังคนและกำหนดเงินเดือน การแสวงหา การบำรุงรักษา การประเมินผล การปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคคลและการให้พ้นจากงานตลอดจนการจัดสวัสดิการ ดังนั้น การบริหารงานบุคคล จึงเป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ที่จะต้องทำความเข้าใจและปฏิบัติให้ได้ เนื่องจากบุคลากรที่จะเข้ามาทำงานในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและเข้าใจในการจัดการศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องเอาใจใส่ตั้งแต่การรับเข้ามาทำงาน สนับสนุนให้ทำงาน สร้างขวัญและกำลังใจรวมไปถึงการพิจารณาให้ออกจากงาน

1.4 การบริหารทั่วไป พบว่ามีประเด็นสำคัญ 13 ประการ มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งตรงกับความเป็นจริงในสังคมปัจจุบัน ที่ว่ากิจกรรมทางพุทธศาสนา จะควบคู่ไปกับการบริจาคทาน การทำบุญ โรงเรียนพระปริยัติสามารถดำเนินอยู่ได้ และก้าวหน้ามาตลอดถึงแม้ว่าจะได้รับจัดสรรงบประมาณจากทางราชการมาจำนวนหนึ่ง แต่เนื่องด้วยรับผิดชอบต่อ

ผู้เรียนในทุกปัจจัยของความเป็นอยู่ จึงไม่พอเพียง แต่ยื่นหยัดอยู่ได้ด้วยภาระดมทรัพยากรเป็นส่วนใหญ่ สอดคล้องกับ อัมรา สยามวาลา (2544) กล่าวว่า ต้องมีการการระดมทรัพยากรของชุมชนสำหรับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาโรงเรียน ในภาพรวมการบริหารทั่วไปเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนให้การบริหารงานอื่น บรรลุตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการทางการศึกษาทุกรูปแบบทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามบทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสถานศึกษา ตลอดจนการจัดให้บริการการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กรหน่วยงานและสถาบันสังคมอื่น ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ วรณภัสสรวะดี (2547: 24) ให้ความเห็นว่า การบริหารงานทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหาร องค์กร ให้บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทและหลักการในการประสานงาน ส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่างๆ การศึกษาทุกรูปแบบมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

1.5 การบริหารทุนทางสังคม พบว่า มีประเด็นสำคัญ 7 ประการ มีความเป็นไปได้ในการ

ปฏิบัติจริงในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านทุน ศรัทธา และทุนคุณธรรม ที่มีระดับความเป็นไปได้ ในการปฏิบัติสูงถึง 4.84 และ 4.85 กล่าวได้ว่า ทุนทางสังคมเป็นความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ความสามัคคี การรวมพลัง มีหน่วยที่จะจัดการ จัดระบบของชุมชน มีศิลปวัฒนธรรม มีจิตรวมใจ มีศีลธรรม มีจิตวิญญาณความสมัครสมานสามัคคี รักใคร่กลมเกลียวกัน ทั้งหมดนี้มีพื้นฐานมาจากความศรัทธา และคุณธรรมของบุคคลทั้งสิ้น ซึ่งสามารถทำให้ชุมชนมีการพัฒนาที่เข้มแข็งและยั่งยืน งานการวิจัยครั้งนี้ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ประสบความสำเร็จทั้งที่มีข้อจำกัดในหลายด้าน โดยปรากฏข้อมูลยืนยันในความเป็นไปได้ในการปฏิบัติที่อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ อัมรา สยามวาลา (2544) สีนาด ตรีวรรณไชย (2546) และไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (2554) ซึ่งให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า ทุนทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม (Social relation) หรือโครงสร้างทางสังคมที่เราสามารถเรียกเอาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากมันได้ เป็นการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ ด้วยสายใยความผูกพัน และวัฒนธรรมที่ดั่งาม บนฐานของความไว้วางใจ เชื่อใจ วิธีคิดและระบบความรู้ในการจัดการวิถีของความเป็นชุมชน สำหรับการ ใช้ทรัพยากรของชุมชนในการแก้ไขปัญหา พัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ความสามัคคี รวมพลัง มีหน่วยที่จะจัดการ จัดระบบของชุมชนอย่าง มีศิลปวัฒนธรรม

2. การตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในภาพรวมปรากฏประเด็นสำคัญของแต่ละด้านที่มีระดับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อธิบายได้ว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม เป็นสถานศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนา ซึ่งศาสนาเป็นเครื่องมือในการกำกับกำกับการเป็นอยู่ของสังคม โดยพื้นฐานของสังคมที่อยู่ร่วมกันย่อมประกอบด้วย คุณธรรม ความศรัทธา การเสียสละ การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนกับธรรมชาติ สอดคล้องกับ สีนาด ตีรวรรณไชย (2546) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งประกอบด้วยความเชื่อถือไว้วางใจ (Trust) เครือข่าย (Network) สถาบัน (Institution) สามารถให้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับสังคม ส่งเสริมความสัมพันธ์ร่วมกันของบุคคลในสังคม (Social Relation) ช่วยทำให้คนสามารถจะเติบโตเต็มที่ตามศักยภาพได้ และไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2554) มีความเห็นที่สอดคล้องกันกล่าวคือ ทูทางสังคม เป็นความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ความสามัคคี การรวมพลัง มีการจัดการจัดระบบของชุมชน มีศิลปวัฒนธรรม มีจุดรวมใจ มีศีลธรรม มีจิตวิญญาณความสมัครสมานสามัคคี รักใคร่กลมเกลียวกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ทำให้ชุมชนมีการพัฒนาที่เข้มแข็งและยั่งยืน อภิปรายว่า รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผลการวิจัยการวิจัยสอดคล้อง

กับแนวคิดของ ประดิษฐ์ ดีเลิศ (2551: 166-167) ตลอดเวลาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยต้นแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ การจัดการศึกษาเพื่อทวยราษฎร์ได้ดำเนินการโดยวัดหรือคณะสงฆ์ในลักษณะบวชเรียน พระมหาสุรสิทธิ์ กระดานลาด (2547) พบว่า ระบบการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ต้องมีการจัดโครงสร้างของการบริหารที่ชัดเจน ด้านพระอธิการวิชาญ นาคฤทธิ์ (2546) พบว่า ความสำเร็จของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะสงฆ์ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เกิดจากความพร้อมด้านการมีส่วนร่วม มีความเสียสละความกระตือรือร้น และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อส่วนรวมคณะสงฆ์พร้อมยอมรับให้คำแนะนำ คณะครู ความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และมีความต้องการสนับสนุนส่งเสริม ช่วยเหลือทั้งในด้านการวางแผนจัดการศึกษาของโรงเรียน สนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์และการเงิน และได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนเห็นว่าควรมีการประสานงานระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน พระชนดล นาคสุวรรณโณ (นาคพิพัฒน์) (2550: 100-102) เสนอให้มีกองทุนส่งเสริมด้านการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร สอดคล้องกับ ประเวศ ะสี (2554) กล่าวว่าทูทางสังคม หมายถึง ความเป็นกลุ่มก้อนทางสังคม มีการศึกษาดี มีวัฒนธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ ต่อส่วนรวม และการมีประสิทธิภาพในการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การบริหารงานวิชาการ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา คือ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ

1.2 การบริหารงบประมาณ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา คือ ด้านการบริหารการเงิน และด้านภาระตมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

1.3. การบริหารงานบุคคล สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา คือ ด้านการออกจากงาน

1.4. การบริหารงานทั่วไป สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา คือ ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

1.5. การบริหารงานทุนทางสังคม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา คือ ด้านทุนคุณธรรม ด้านทุนศรัทธา ด้านทุนเสียสละ ด้านทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ด้านทุนมนุษย

1.6 ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องในการบริหาร นำข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงของรูปแบบการบริหารการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับการกำหนดนโยบายการบริหารงาน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยติดตามผลการนำรูปแบบการบริหารการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กับสถาบันการศึกษาอื่น

เอกสารอ้างอิง

- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษา. (2547). การปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดยะลา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ประทวน บุญรักษา. (2552). การพัฒนาดัชนีชี้วัดธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ศึกษาศาสตร์
ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- ประดิษฐ์ ดีเลิศ. (2551). วิเคราะห์การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยตามพระราชปณิธานของพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว : กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาและ
โรงเรียนการกุศลวัดในเขตเทศบาลนครขอนแก่น. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2554). ปฏิรูปประเทศไทย ปฏิรูปจิตสำนึก. นนทบุรี : สำนักงานปฏิรูป (สปร).
- ประเสริฐ ศรีบุญเรือง. (2545). ปัญหาและแนวทางในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก
ในอำเภอสนทราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรีชา แดงโรจน์. (2548). การบริหารจัดการและปฏิบัติงานโรงแรม ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ :
มาร์เก็ตติ้ง กรุ๊ป แอสโซซิเอชัน.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริม กรุงเทพฯ.
- พระชนดล นาคสุวรรณโณ (นาคพิพัฒน์). (2550). การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์. กรุงเทพฯ :
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2549ก). พุทธวิธีการบริหาร. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2542). นิตินาสตร์แนวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- พระบัณฑิต ศรีชัย. (2548). แนวทางการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเขตการศึกษา 6.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระมหาชวลิต เพ็ชรภักดี. (2549). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการมุ่งที่จะดำรงสมณเพศอย่างยาวนาน
ของพระนิสิตจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ :
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระมหาสุรสีห์ กระจาดลาด. (2547). สภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม :
ศึกษาเฉพาะโรงเรียนพระปริยัติธรรมอิสานราชวิทยานุสรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์.
การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (สังคมศึกษา). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระสุริยันต์ พันธะอินนท์. (2549). การพัฒนาเสริมสร้างวินัยนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดมัมขมิบบูรี
อำเภอหนองหาร จังหวัดอุดรธานี. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระอธิการวิชาญ นาคฤทธิ. (2546). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะสงฆ์
อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. (2543). **สำนึกไทยที่พึงปรารถนา**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิบรมชนกนาถแห่งประเทศไทยฯ มงคล สิทธิห่อ. (2545). **การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัดเชียงราย**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มัลลิกา ต้นสอน. (2544). **การจัดการยุคใหม่**. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด.
- มานะ สิ้นธวงษานนท์. (2552). **ปัจจัยส่งเสริมการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- วรรณภา สารวะดี. (2547). **ปัญหาการบริหารทั่วไปของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาที่เป็นของ รัฐสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี**. ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ศิริกาญจนา อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2545). **เหตุปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สมคิด บางโม. (2544). **การบริหารการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏพระนคร.
- สิทธิพล เวียงธรรม. (2547). **ปัญหาการเรียนการสอนของคณะสงฆ์ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จังหวัดมหาสารคาม**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สินาด ตรีวรรณไชย (2548). **การควบคุมและกำกับสถาบันการเงินกับวิกฤตการณ์การเงินไทย 2540**. กรุงเทพฯ : โครงการเมธีวิจัยอาวุโส สกว. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุภาพร มากแจ้ง. (2543). **การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์**. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). **แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและ สถานศึกษา**. กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- เสงี่ยม ทองละมุล. (2551). **รูปแบบการพัฒนาผู้อำนวยการสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชัยภูมิเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการรองรับการกระจายอำนาจ**. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา นครราชสีมา : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย วงษ์ชวลิตกุล.
- เสวก สุบรรณเกต. (2549). **“บทบัญญัติในพระราชคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหาร คณะสงฆ์ไทย (พ.ศ. 2505 – 2535)”** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- หวน พิณรุฬห์. (2548). **การบริหารการศึกษานักบริหารมืออาชีพ**. นนทบุรี : พิณรุฬห์การพิมพ์.

- อัมรา สยามวาลา. 2544. **ทูลทางสังคมกับความยากจน**. กรุงเทพฯ : เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2544 เรื่องยุทธศาสตร์การจัดปัญหาความยากจน.
ณ โรงแรมอิมบาสซาเตอร์ ซิตี้ จอมเทียน ชลบุรี.
- อรรถนพ โยนิจ. (2549). **การใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา อำเภอเมืองเชียงใหม่**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อ้อยทิพย์ สุทธิเทพ. (2543). **วัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อารีย์ สวัสดิ์สาส์ และคณะ. (2548). **บทบาทของผู้บริหารและฝ่ายทรัพยากรบุคคลในการบริหารผู้มีวุฒิสามารถ**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- African Education Knowledge Warehouse. (2009). **Supporting National School nets**. [On-line]. From [http:// www.schoolnet africa.org/english/nat_schoolnets.html](http://www.schoolnet africa.org/english/nat_schoolnets.html), June, 5, 2009.
- Alvesson, Mats. (2007). **Understanding Organizational Culture**. Thousand Oaks : Sage.
- Arends, Rechar d I. (2006). **Classroom Instruction & Management**. Boston : Mc Graw - Hill.
- Brennan, John & Shah, Tarla, (2008). **Managing Quality In Higher Education : An International Perspective on Institutional Assessment & Change**. Buckingham: Open University Press.
- Bolman, L.G.& Deal, T.E. (2004). **Reframing Organization : Artistry, Choice, & Leadership**. 4thed. San Francisco : Jossey – Bass publishers.
- Cunningham, William G. & Cordeiro o, Paula A. (2007). **Educational Leadership A Problem-Based Approach**. 3thed., Boston : Pearson Education.
- Drucker, Peter F. (1994). **Managing for the Future**. Oxford: Butterworth – Heinemann.
- Everson, C.M. and others. (2008). **Classroom Management for Elementary Teachers**. 6thed., Boston : Allyn & Bacon.
- John, Jeff. (2005). **Management Skills in Schools**. California : Paul Chapman Publishing.
- Kowalski, Theodone J. (2005). **Case Studies on Educational Administration**. 4thed., Boston : Pearson Education.
- Reeves, Jenny et al. (2003). **Performance Management in Education**. London: Paul Chapman Publishing.